

Matseno:

Kgatiso e ya bo15 ya Under the Baobab Tree, lekwalodikgang la Ofisi ya FAIS Ombud, le tliša kwa bokhutlong kgweditharo ya ntlha ya 2017. Kgankgolo ya lekwalodikgang le e tsepamisitse mo dipeeletsong, tse e leng kgankgolo ya sešweng fa go lebilwe seemo sa ga jaana se se itemogetseng kwelotlase sa ikonometri ya Aforika Borwa ka ditlamo tse di farologaneng tsa ditekanyetso tsa tshwanelego ya ditlamo ya go neela dikoloto, diphokotsego go ya pele tsa maatla a ranta, le puo ka ga koafalo mo kgolong ya ikonometri jj. Go beeletsa, segolo bogolo dipoloko, le fa go ntse jalo go nna go ntse go le botlhokwa mo malapeng otlhe a Aforika Borwa, e bile go botlhokwa thata gore badirelwa ba ba batlang go beeletsa lotseno la bone le ba le diretseng ka natla ba amogele kgakololo e e maleba go tswa mo Batlameding ba Ditirelo tsa Ditšhelete ba badirelwa bao ba batlang kgakololo le kaelo mo go bone. Go sa kgathalese gore a maikaelelo a gago a peeletso ke go nna le ntlo e e leng ya gago, thuto e kgolwane ya bana ba gago, kgotsa le fa e le go reka serori se se ntšhwa, go botlhokwa gore o nne le maikaelelo mo monaganong. Se se tla go neela tšhono ya go tlhaeletsana ka tsela e e utlwalang le mogakolodi wa gago wa ditšhelete gore o tlhoka dipelo dife,

leng, le gore o ka kgona go duela bokae go nna le seabe mo phitlhelelong ya maikaelelo ao. Ka jalo ke maikaelelo a Batlamedi ba Ditirelo tsa Ditšhelete go bona tshedimosetso e ga mmogo le tshedimosetso e nngwe yotlhe e e maleba le e e leng teng gore go tle go dirwe katlanegiso e e maleba mo ditlhokong tsa gago tsa ga jaana tsa ditšhelete le maemo a gago le tshedimosetso e e tla go neelang tšhono ya go fitlhelela maikaelelo a gago. Go tla tlhokega gore go nne le dipuisano malebana le kotsi, e e sa akaretseng fela maikutlo a gago ka kotsi, mme gape le kotsi e o ka tlhokang go e tsaya go fitlhelela maikaelelo a gago, ga mmogo le kotsi e o ka e tsayang, e e laolelwang ke seemo sa gago sa ga jaana. Go solofelwa gore diteng tse di fa tlase tsa lekwalodikgang di tla go neela tshedimosetso e e tla go neelang tšhono ya go netefatsa gore fa ka letsatsi lengwe o batla kgakololo malebana le go beeletsa o kgone go botsa dipotso tse di maleba tse di tla netefatsang gore o amogela tshedimosetso yotlhe e o e tlhokang go tsaya tshwetso e e nang le tshedimosetso ka botlalo.

Pegelo ya diphithelo tsa tshekatsheko 1:

Diinšorensense tse dintsi di na le dikuno tse gantsi go tweng ke 'Maano a Lotseno le le Sireleditsweng'. Maano a a dirilwe ka dipholisi tse pedi, e leng pholisi ya dikabelo e e neelang poelo ya kapetlele e e beeleditsweng morago ga paka ya dingwaga tse tlhano le pholisi ya nakwana ya anyuithi ya botshelo e e neelang lotseno la kgwedi le kgwedi le le tlhomameng la dingwaga tse tlhano. (Jaaka go tshwantshitswe fa tlase). Se batho ba ba ka nnang badirelwa ba tlhokang go se ela tlhoko ke gore maano a a lotseno le le sireleditsweng a tla ka dipopego tse pedi tse di farologaneng, boithlhophele jwa ntlha bo duela lotseno le le totobetseng mme bo netefatsa kapetlele morago ga dingwaga tse 5, boithlhophele jo bongwe, le fa bo neela lotseno le le kwa godingwana go se kae la kgwedi le kgwedi, ga bo netefatse kapetlele, mme matlole a a beilweng mo 'Pholisi 2' mo setshwantshong se se fa tlase, a beeleditswe mo mebarakeng ka tsholofelo ya gore bolengtlhotlha jwa go butswa bo lekana kgotsa bo feta kapetlele ya kwa tshimologong morago ga dingwaga tse 5. Maitlhophele ka bobedi a na le mesola le masula a one, mme jaaka gale boithlhophele jo bo siameng thata bo tla ikaega ka ditlhoko le maemo a ditšhelete a modirelwa ka nako eo.

Pholisi e e Kopaneng Peeletso ya R100 000	
Pholisi 1 Anyuithi ya nakwana ya dingwaga tse 5	Pholisi 2 Inšorensense ya dikabelo ya dingwaga tse 5 R77 209.90
Tuelo ya R (Lotseno la Anyuithi) Paka ya dikgwedi tse 60	Bolengtlhotlha jo bo Netefaditsweng ka nako ya Go butswa R100 000

DINTLHA:

Ofisi e e amogetse ngongorego go tswa mo go mongongoregi yo o neng a eme jaaka motlhokomedi wa ga morwadie yo o neng a na bothata jwa monagano jwa go ikemela. Ka ntlha ya bolwetse jwa monagano jwa modirelwa yo o nang le dingwaga tse 47, o ne a ise a tsamaye a dire mme o ne a ikaegile ka tshagetso e o neng a e neelwa ke monna wa gagwe wa ka nako eo. Modirelwa le monna wa gagwe ba ne ba feleletsa ba tlhalane, mme o ne a amogela ntlo mo tharabololong ya tlhalano. Ntlo e rekisitse ka R2 100 000 e e neng ya tsenngwa mo teraseteng ya lelapa, ka maikaelelo a go beeletsa madi mo sedirisweng se se tla sireletsang madi a kapetlele ga mmogo le go tlamela dituelo tsa kgwedi le kgwedi go tswaledisa modirelwa. Ka nako ya kopano le moikarabedi go ne ga dirwa katlanegiso ya go beeletsa mo leanong la lotseno le le sireleditsweng, le le neng le netefatsa lotseno la gagwe mo pakeng ya dingwaga tse 5. Mongongoregi, yo o neng a emetse modirelwa o ne a amogela katlanegiso,

mme a lemoga fela ka nako ya go butswa gore madi a kapetlele a ne a sa sirelediwa le gore a ne a le kwa tlase ga a a neng a beeleditswe kwa tshimologong.

Ka go utlwiwa botlhoko ke gore go ne go sa itepatepanngwa le taelo ya go sireletsa kapetlele, mongongoregi o ne a tla mo Ofising e go bona thuso.

Tsereganyo ya rona:

Tsibogo e e neilweng Ofisi e ke moikarabedi ka tsibogelo ya kwalelano ya rona ya kwa tshimologong e ne e le gore mongongoregi o ne a saenile kopo le khotheišene ya go amogela katlanegiso e e dirilweng. Mo godimo ga moo moikarabedi o ne a tsaya gore kgetse e ne e amana le tiragatso ya matlole a kapetlele e neng e beeleditswe mo go one, le gore fa matlole a ka bo a ne a dirile sentle jalo mongongoregi o ne a tshwanetse go amogela go feta kapetlele e e beeleditsweng ya kwa tshimologong. Gape moikarabedi o ne a tsaya gore fa motho a akanyetsa lotseno le le bonweng mo pakeng ya dingwaga tse 5, ga mmogo le bolengtlhotlha ka nako ya go butswa jo mongongoregi a bo duetsweng, gore totatota mongongoregi o nnile le poelo mo peeletsong e. Le fa go ntse jalo ofisi e ganetsa gore modirelwa, ka ntlha ya bolwetse jwa gagwe, o ne a se kitla a boelwa ke ditatlhegelo dipe tse di nnileng teng mo kapetleleng ya gagwe, le gore tshomarelo ya kapetlele ya gagwe e ne e le ya botlhokwatlhokwa. Ofisi e ne e tsaya gore moikarabedi o ne a paletswe ke go akanya mo go lekaneng ka ditlhoko le maemo a ditšhelete a mongongoregi ka nako eo, mme ka jalo o ne a paletswe ke go mo tlamela ka kuno e e neng e le maleba. Go ne ga dirwa katlanegiso mo go moikarabedi ya go rarabolola kgetse le mongongoregi, e e neng ya latelwa ke tsibogo go tswa mo go moikarabedi ka go ithaopa go rarabolola kgetse le mongongoregi. Mongongoregi o ne a amogela tshithshinyo ka botlalo le tharabololo ya bofelo ya ngongorego.

Thuto e e ithutilweng:

1. Maano a a lotseno le le sireleditsweng, jaaka leina le tshithshinyo a neela lotseno le le netefaditsweng mo pakeng ya dingwaga tse 5. Ka nako ya go butswa, le go ya ka boithlhophele jo bo dirilweng, motho yo o inšorilweng o tla amogela kapetlele e e beeleditsweng kwa tshimologong fa e le gore e ne e netefaditswe, kgotsa fa e sa netefadiwa motho yo o inšorilweng a ka amogela go feta kgotsa ka fa tlase ga madi a a neng a beeleditswe kwa tshimologong go ikaegile ka tiragatso ya mebaraka.
2. Pharologano fa gare ga boithlhophele jo bo netefaditsweng le boithlhophele jo bo se nang netefaditswe e na le kamano e e tlhamaletseng mo seleanong sa lotseno le motho o tla le amogelang. Netefaditswe e tlhotlhwagodimo, mme ka jalo e tla feleletsa e nnile le lotseno le le kwa tlasenyana.
3. Badirelwa ba tlhoka go itsisiwe ka ga maitlhophele ka bobedi le mesola le masula a boithlhophele bongwe le bongwe le gore a amana jang le ditlhoko tsa badirelwa tsa ditšhelete le maemo a bone, gore modirelwa a kgone go tsaya tshwetso e e nang le tshedimosetso ka botlalo ya gore ke boithlhophele bofe jo bo leng maleba.

Pegelo ya diphithelo tsa tshekatsheko 2

Pholisi ya dikabelo, go faapana le dikumako tsa gale tsa gore ke peeletso, totatota ke konteraka ya inšorensa ya botshelo e e diretswe go duela madikompa a a sa kgethisiweng morago ga paka e e rileng, pakapotlana e le dingwaga tse tlhano. Go tsamaisana le Karolo 54 ya Molao wa Inšorensa ya Pakatelele, pakapotlana ya dingwaga tse 5 e kaiwa jaaka paka ya kganelo mme ka paka e mong wa pholisi o na le maitlhophelelo a mabedi fela malebana le phithlelelo ya matlole a gagwe e leng; kadimo e le nngwe le khutliso e le nngwe. Ka jalo Karolo 54 e lekanyetsa dipholisi tsa dikabelo malebana le pakapotlana, phithlelesego ya matlole a a beeleditsweng, le ntlha ya gore tekanyetso e ntšhwa ya dingwaga tse tlhano e tsena tirisong fa karolotuelo e okediwa kwa godimo ga 20%. Dikganelo tse, tse di nnileng ka ntlha ya tlhokego ya gore dipholisi tsa inšorensa di se ke tsa gaisana le dibanka tse di tlwaelegile, le go netefatsa gore di nna di ntse di le boammaruri mo mabakeng le maemo a dilaesense tsa inšorensa ya pakatelele, di tlhoka gore go nne le tshwanelo ya go akanya mo go tseneletseng ka ga go tshomamisa gore a kuno e fitlhelela maikaelelo a motho le gore a kwa bofelong e maleba.

Dintlha

Ka ngwaga wa 2015, mongongoregi o ne a ya kwa go moikarabedi go mo thusa ka go beelelsa madi a a neng a a filwe ke Road Accident Fund (RAF). Topotuelo e e neng e dirilwe kwa RAF e ne e le ka ntlha ya kotsi e e neng e mo tlogetse a sule mhama. Mongongoregi a re o ne a batlile kuno ya peeletso e e neng e tla mo neela lotseno la kgwedi le kgwedi kwa ntle ga go koafatsa kapetlele ya gagwe ya peeletso. Mongongoregi o kaya gore o ne a fiwa kgakololo ke moikarabedi ya go baya matlole a gagwe mo teng ga terasete ya yuniti e e neng e tla mo tlamela ka lotseno le le tlhokegang la kgwedi le kgwedi go tswa mo morokotsong o o kgobokaneng wa kuno, le gore go ya ka moikarabedi go ne go se kitla go nna le dituelo dipe tse di duedisiwang fa peeletso e ne e ka khanselwa.

Go latela go sa amogele peeletso ya kgwedi le kgwedi ke mongongoregi mo pakeng ya bokana ka dikgwedi tse thataro moikarabedi o ne a gakolola gore mongongoregi a sutisetse peeletso ya gagwe kwa sedirisiweng se sengwe sa peeletso ka maiteko a go fitlhelela ditlhokego tsa go goga lotseno la kgwedi le kgwedi. Fa peeletso e le yone e palelwa go neela lotseno le le tlhokegang, mongongoregi o ne a swetsa go khansela peeletso

le moikarabedi mme a lemoga fela ka nako eo gore matlole a gagwe a ne a beeleditswe mo pholising ya paka e e tshomameng ya dingwaga tse tlhano e a neng a se kitla a kgona go e khansela kwa ntle ga go itemogela dikotlhao tse di bonalang ka ntlha ya go khansela pele ga nako.

Mongongoregi o ne a tlatlhetse ngongorego kwa tshimologong kwa go Ombudsman wa Inšorensa ya Pakatelele, yo morago o neng a romela kgetse mo Ofising e.

Tsereganyo ya rona:

Moikarabedi go tsamaisana le Melawana e e ka ga Ditsamaiso tsa Ofisi e, o ne a neelwa tšhono ya go tsibogela ditatofatso tsa mongongoregi. Mo tsibogong ya gagwe moikarabedi o kaile (kwa ntle ga bosupi) gore mongongoregi o ne a itse gore matlole a gagwe a ne a sutisitswe go tswa mo teraseteng ya yuniti go tsena mo pholising ya dikabelo. Moikarabedi o ne a gakolola gore melawana yotlhe ya pholisi ya dikabelo e teng mo sejuleng ya pholisi le gore seo e ka bo e nne tshenolo e e lekaneng ya tshedimosetso yotlhe e e maleba malebana le kuno. Moikarabedi o ne a kaya gape gore tshaeno ya mongongoregi mo ditokomaneng e ne e bontsha gore mongongoregi o ne a itse ka ga melawana le dipeelo tse di dirisiwang mo pholising ya dikabelo mme o ne a tswelela fela ka teransekešene.

Le fa go ntse jalo Ofisi e ne e tsaya gore le fa go na le ditokomane tse di saenilweng ke mongongoregi, fa motho a akanyetsa maemo a sebele a mongongoregi, go ne go bonala gore kuno e e atlanegisitsweng e ne e se maleba mo ditlhokong le maemo a ditšhelete a mongongoregi. Ofisi e e ne ya kopa gore moikarabedi a sekaseke gape ntlhakemo ya gagwe malebana le tharabololo ya kgetse e le gore a rarabolole se ka tsela e e sa gobeleteng mme e utlwala. Fa a se na go amogela dikatlanegiso tsa Ofisi e, moikarabedi o ne a tshitshinya tharabololo e e neng ya amogelwa ke mongongoregi.

Dithuto tse di ithutilweng

1. Dipholisi tsa dikabelo di dirwa mo pakeng e e rileng, e pakapotlana ya teng e leng dingwaga tse tlhano. Ka paka e mmeleletsi o kganetswe kgotsa o lekanyeditswe malebana le go fitlhelela madi a teng. Batho ba ba ka nnang badirelwa ka jalo ba tshwanetse go akanya mo go tseneletseng bomaleba jwa kuno e fa go ka nna le tlhokego epe e e ka nnang teng ya go fitlhelela matlole mo pakeng ya kganelo.
2. Jalo go botlhokwa gore Motlamedi wa Ditirelo tsa Ditšhelete a akanye ka ditlhoko tsa modirelwa fa a atlanegisa le go tsenya tirisong dikuno tsa ditšhelete go netefatsa gore go fitlhelwa ditlhoko tsa ditšhelete tsa modirelwa le maemo a gagwe.

Pegelo ya diphithelo tsa tshekatsheko 3:

Ditshenyegelo di na le ditlamorago tse di bogale mo poelong ya dipoloko tsa motho tsa paka e telele. Seno se lemosega fela fa madi a bonwa mo maemong a one a a maleba. Maemo a a maleba ke poelo ya peeletso ya pakatelele e e fa godimo ga infoleišene, e ka tlwaelo go tweng ke poelotota. Tsholofelo ya poelotota ya mmannete ya Potefolio ya Kabo (ekhwithi) e e Kwa godimo ke 6.5% fa godimo ga infoleišene. Fa re akanya ka kgang e, go lemogiwa gore 1% nngwe le nngwe mo mading e fokotsa poelotota ya gago ka bokana ka 15%. Sa botlhokwa, se se gola mo pakeng ya dingwaga tse 40 ya poloko mme ka tsela e e farologaneng, 1% nngwe le nngwe mo mading a o a bolokang e oketsa poelotota ya gago ka 30%! Bontsi jwa babeeletsi ka nosi ba duela madi a palogotlhe ya bokana ka 3%, e e leng kwa godimo thata ka 2%. Go boloka 2% mo mading go tla oketsa peeletso ya gago ya bofelo ka 60%. (National Treasury, Charges in South African retirement funds, July 2013) Batlamedi ba Ditirelo tsa Ditšhelete ba na le tiro ya go senola madi ape le dituediso dipe tse di tshwanetseng go duelwa ke modirelwa, e le madi, e bile gape ba tshwanetse go tlamela badirelwa ka boitlhophelo jwa go rerisanela madi ape fa go kgonega, madi a a jaaka dikhomišene tse di duelwang motlamedi, gone na le seabe se se bonalang mo poelong ya peeletso ya motho ka nako ya go butswa.

DINTLHA

Mongongoregi, rre wa mogolo yo o rotseng tiro, o amogela ntlha ya gore o ne a beeditse palogotlhe ya R1 000 000 mo diphositing e e tlhomameng ka kgakololo ya moemedi wa moikarabedi. Fa diphositi e e tlhomameng e butswa, mongongoregi o ne a romelwa kwa go moemedi yo mongwe wa moikarabedi, yo o neng a botsa go tswa mo dintlheng tsa mongongoregi malebana le lotseno le o neng a le amogela mo diphositing ya gagwe e e tlhomameng. Fa mongongoregi a tlhalosa gore o amogela 9.8%, moemedi o ne a mo gakolola gore fa a ka sutisetsa potefolio ya gagwe mo go ene, o tla kgona go amogela lotseno lwa kgwedi le kgwedi la 10% morago ga dikgogo ga mmogo le kgolo ya 5% mo peeletsong ya gagwe. Mongongoregi o gatelela gore o tlhaloseditse moemedi mo go utlwalang gore peeletso e ne e tshwanetse go mo tsaya botshelo jwa gagwe botlhe gone e ne e le yone fela motswedi wa gagwe wa lotseno, mme o ne a netefalediwa gore madi a gagwe a tla babalesega.

Peeletso e ne e arogantswe gane jaana:

- Allan Gray balanced fund – R247 700;
- ABSA Absolute fund – R245 685;
- ABSA Multi managed wealth preservation fund – R247 856; le
- Coronation balanced definitive fund – R247 596.

Mongongoregi o amogela gore ka ntlha ya gore o ne a sa itse go le kalo ka dipeeletso, o ne a kopile

setatamente sa beke le beke go bona gore peeletso e dira jang. Ka bonako fa peeletso e se na go tsena tirisong, mongongoregi o ne a lapišwa ke go bona ditatlhegelo tse di neng di itemogelwa mo potefoliong, mme le fa a ne a ya go bona moemedi makgetlho a le mmalwa go tlhagisa matshwenyego malebana le bolengtlhotlwa jo bo welang tlase jwa peeletso ya gagwe, go ne go bonala go se na koketsegoboleng epe. Mongongoregi o amogela gore ka ntlha ya go fokotsega ga potefolio ya gagwe ka bokana ka R70 000, ka ntlha ya khomišene ya moemedi e e neng e feta R11 000, maemo a gagwe a ne a etegetse go feta pele, mme o ne a swetsa go goga madi a gagwe otlhe le go boa a beeletsa mo diphositing e e tlhomameng.

TSEREGANYO YA RONA

Fa e se na go amogela ngongorego, Ofisi e ne ya kwalela lekwalo kwa go moikarabedi. Mo tsibogelong ya kwalelano ya rona ya kwa tshimologong moikarabedi o kaile gore mongongoregi o ne a gakolotswe ka kwelotlase e e ka diregang ka ntlha ya phokotsego ya lotseno le le kwa godimo le le neng le tlhokwa ke mongongoregi. Go kailwe go ya pele gore mongongoregi o ne a lemositswe gore peeletso e tla simolola go bontsha dikoketsego fela morago ga paka ya dingwaga tse 3 go ya go tse 4. Moikarabedi o ne a amogela go ya pele gore mongongoregi o ne a sa itemogela tatlhegelo epe, gone go akanyediwa gore lotseno la kgwedi le kgwedi le le setseng le amogetswe ga mmogo le palogotlhe ya kapetlele e e gogilweng ke mongongoregi e ne e feta matlola a a neng a beeditse kwa tshimologong. Le fa go ntse jalo ofisi e ne e tsaya gore fa go akanyediwa dingwaga tsa mongongoregi, madikompa a a kaiwang, ntlha ya gore se e ne e le motswedi wa gagwe o le nosi fela wa lotseno le go palelwa ga gagwe go boelwa ke ditatlhegelo dipe tse a di boneng, gore moemedi wa moikarabedi o ne a tshwanetse gore a ka bo a nnile kelotlhoko thata le go netefatsa gore kapetlele ya mongongoregi bonnye e somaretswe. Mo godimo ga moo, tiro ya Motlamedi wa Ditirelo tsa Ditšhelete ke go neela kgakololo mme e seng fela go dumelana le dikeletso tsa mongongoregi segolo bogolo fa 'dikeletso' tse di le kgalhanong le seemo sa gagwe. Se e ne e le nnete mo kgetseng e moo moikarabedi o neng a letleletse mongongoregi go goga lotseno la tlhopho ya gagwe kwa ntle ga go mo lemosa ka ga dikotsi tse di tsamaelanang le se.

Moikarabedi ka nako eo o ne a tshitshinya tharabololo e e tletseng le ya bofelo mo kgetseng, mme mongongoregi o ne a amogela tharabololo.

THUTO E E ITHUTILWENG

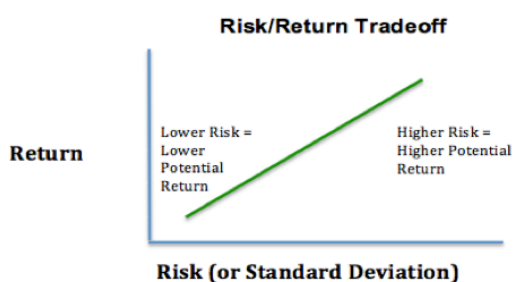
1. Fa o goga lotseno go tswa mo peeletsong, motho yo a ka nnang modirelwa o tshwanetse go netefatsa gore phesente e e gogiwang jaaka lotseno ga e fete phesente ya poelo e e amogelwang go tswa mo matloleng a go beeditsweng mo go one. Fa selekano sa lotseno se le kwa godimo thata jalo motho o mo kotsing ya go koafatsa kapetlele ya kwa tshimologong, e go leng boima go e bona gape, e bile e tla simololang go nna le ditlamorago. Botlhokwa jwa go bona tshedimotsetso e e maleba mo go modirelwa go fitlhelela ditlhoko tsa gagwe bo tlhokega thata. Se ke go netefatsa gore kgakololo nngwe le nngwe e modirelwa a e fiwang e siamela seemo sa gagwe sa ditšhelete le ditlhoko tsa gagwe

tsa kuno.

2. Fa lotseno le motho a le gogang e le la go rola tiro, mme motho a sa rulaganyetsa se mo go lekaneng jalo go botlhokwa gore motho yoo ga mmogo le Motlamedi wa Ditirelo tsa Ditšhelete ba nne le puisano e e tseeneletseng malebana le selekano sa lotseno le le gogwang, gape le kotsi e motho a ka tlhokang go e tsaya go direla lotseno le le gogwang. Sekai mmeetsi wa konsebitifi a ka tlhoka go akanyetsa go tsaya kotsi e kgolwane, kgotsa go rulaganyetsa lotseno le le fokotsegileng.
3. Motlamedi wa Ditirelo tsa Ditšhelete ga a kgone go siamisa seemo moo motho a sa dirang thulaganyo e e lekaneng ya go rola tiro, le fa go ntse jalo go na le tiro ya go netefatsa gore se se leng teng se dirisiwa ka tsela e e nonofileng go netefatsa gore modirelwa o amogela lotseno botshelo jotlhe.

PEGELo YA DIPHITLHELO TSA TSHEKATSHEKO 4

Ka kakaretso, fa poelo e e kgonegang ya peeletso e le kwa godingwana, kotsi e ka nna kwa godingwana. Le fa go ntse jalo go tshwanetse ga itumelelwa gore ga go na netefaletso ya gore tota o tla bona poelo e e kwa godingwana ka go amogela kotsi e ntsi. Ke ka ntlha ya lebaka le seane sa bogologolo sa pharologantso, e leng go anamisa potefolio ya gago fa gare ga ditlhopho tse di farologaneng tsa dithoto, go go go thusang go fokotsa kotsi ya potefolio ya gago kwa ntle go latlhegelwa ke dipelo tse di ka nnang teng, se sa ntseng se le maleba. Fa potefolio ya gago e farologantshitswe ka botlalo, jalo o ka simolola go tsaya kotsi ya tlaletso mo dikarolong tse di rileng fa o ka tlhoka go amogela poelo e e kgonegang e e kwa godingwana mo potefoliong ya gago. Kwa bokhutlong, motho o tshwanetse go lemoga gore se ga se direge jalo mo mabakeng otlhe, mme go sa kgathalesege maikutlo a gago ka kotsi, kotsi e o tlhokang go e tsaya ya peeletso e e rileng, e tlhoka go akanyediwa mo dikgatong tse di farologaneng tsa go beeletsa le go direla maikaelelo a a farologaneng.

Risk/Return Tradeoff - Kotsi/Poelo ya Kananyo

Return – Poelo

Lower Risk – Kotsi e e kwa Tlase

Lower Potential Return – Poelo e e ka Nnang teng e e kwa Tlase

Higher Risk – Kotsi e e kwa Godingwana

Higher Potential Return – Poelo e e ka Nnang teng e e kwa Godingwana

Risk (or Standard Deviation) – Kotsi (kgotsa Papogogo e e Tlwaelegileng)

Dintlha:

Mongongoregi, yo o nang le dingwaga tse 59, o ne a ya kwa go moemedi wa moikarabedi go buisana ka phetolo e e kgonegang ya matlole a gagwe a a neng a le mo akhaontong ya mmaraka wa madi, go nna potefolio e e neng e ka neela poelo e e kwa godingwana. Mongongoregi o ne a itsise moemedi, gore ka ntlha ya dingwaga tsa gagwe, o ne a se kitla a kgona go latlhegelwa ke madi ape le gore o ne a ikaegile ka matlole a go mo neela lotseno la go rola tiro. Ka jalo baemedi ba moikarabedi ba ne ba dira porofaele ya kotsi, le tshekatsheko ya ditlhokego e e neng e bontsha mongongoregi jaaka mmeetsi wa kotsi ya magareng. Go ya ka poelo e moikarabedi o ne a atlanegisa gore matlole a gagwe a bewe mo letloleng la moikarabedi la bonto, ka netefaletso ya gore o tla amogela dikoketsego mo poeleng ya gagwe.

Mongongoregi o ne a amogela katlanegiso, le go lemoga moragonyana fela gore kapetlele ya gagwe e ne e fokotsegile ka ntlha ya madi a tlaletso le dituediso tse o neng a sa itse ka ga tsone, mme o ne a kopa gore morulaganyi wa ditšhelete a busetse matlole a gagwe mo letloleng la mmara ka wa madi.

Tsereganyo ya rona:

Mongongoregi o ne a tla mo ofising ya FAIS Ombud go kopa moikarabedi go mmaya mo seemong sa ditšhelete se a ka bong a ne a le mo go sone fa a ka bo a filwe kgakololo ka ga dikotsi tse di leng teng mo go tsenyeng madi a gagwe mo letloleng la bonto.

Ofisi e e lebisitse ngongorego kwa go moikarabedi go tsamaisana le Melawana e e ka ga Ditsamaiso tsa FAIS Ombud, mme mo tsibogelong ya yone, moikarabedi o ne tshitshinya tharabololo mo go mongongoregi, e mongongoregi o neng a e amogela ka botlalo le tharabololo ya bofelo ya ngongorego.

Thuto e e ithutilweng:

1. Mo go batleng poelo e e kwa godingwana badirelwa ba ba batlang go beeletsa ba tshwanetse go itumelela gore go na le kananyo fa gare ga kotsi le poelo, le gore motho o tshwanetse go iketleeletsa go tsaya kotsi e ntsinyana fa a sa kgotsofalele tiragatso ya peeletso gagwe ya konsebitifi.
2. Le fa go ntse jalo go ka nna le dinako tse o ka tlhokang go tsaya kotsi e e kwa godingwana, gonne maemo a gago a ka tlhoka seo mo phitlhelong ya maikaelelo a gago a a rileng. Le fa go ntse jalo se se tshwanetse go dirwa ka therisano le Motlamedi wa gago wa Ditirelo tsa Ditšhelete le go tsamaisana le se se leng maleba mo seemong sa gago.

Lenaneo la FAIS Ombud la Bakatsiwa ba Dialogane

Lenaneo la FAIS Ombud la Bakatsiwa ba Dialogane le tlhomilwe ka Sedimonthole 2010 ka maikaelelo a go baakanyetsa dialogane tse di solofetsang tsa molao tse di tswang mo merafeng e e neng e gateletswe mo nakong e e fetileng le kwa ditheong ka kaelo le katiso mo pakeng ya dikgwedi tse 12. Batlhophiwa ba tlhophiwa go tswa mo dikolong tse di farologaneng tsa molao mme jaaka tlhokego, ba tshwanetse go bo ba tswetsetse ka go konosetsa dithuto tsa bone tsa tiriso ya semolao. Lenaneo le le bile la thankgolola ditiro tse 43 tsa Bakatsiwa ba Dialogane mme le tswela go neela dialogane tse di tlhophilweng tse tsa molao tšhono ya go simolola ditiro tsa bone mo tikologong e e dirang sentle ya seporofesenale fa ba itemogela dintlha tse di farologaneng tsa semolao mo ditirelong tsa ditšhelete. Lenaneo le tswela go gola mme koketsego ya palo ya dialogane tse di tlang mo setlamong sa rona ngwaga le ngwaga e bontsha kgolo ya lenaneo ga mmogo le boitshepo jwa FAIS Ombud mo tshiamelong e e amogelwang ke sealogane sengwe le sengwe kwa bofelong jwa paka ya dikgwedi tse 12.

Katiso e e tlamelwang ka ga ditlhogo tse di jaaka dipeeletso, peomolao ya ditirelo tsa ditšhelete le thulaganyetso ya go rola tiro ga mmogo le bokgoni jo bo rutwang, e tla thusa sealogane sengwe le sengwe go atlega mo maitekong a gagwe a mo isagong. Re na le boitshepo jwa gore lenaneo le na le seabe mo tlhabololong e e anameng ya ikonomi ya Aforika Borwa.

Ka kgweditharo ya ntlha ya 2017 Ofisi ya FAIS Ombud e ne ya simolola gape letsholo la go raopa kwa dikolong tse di farologaneng tsa molao mo Aforika Borwa, ka go batla batlhophiwa ba ba tla tsenang ka Phukwi 2017. (Bona dinepe). Re tla bega ka yone mo kgatisong ya kgweditharo e e latelang gore ke bomang batlhophiwa ba ba atlegileng.

Dikatlholo:

Malebana le Karolo 28 ya Molao wa Bogakolodi jwa Ditšhelete le Ditirelo tsa Botsereganyi, mo lebakeng le kgetse e sa rarabololwang kgotsa dikatlanegiso tsa FAIS Ombud di sa amogelwang ke batho botlhe ba ba amegang, FAIS Ombud o tla dira katlholo ya bofelo e e ka akaretsang –

- go tshololwa ga ngongorego; kgotsa
- go tshagediwa ga ngongorego gotlhe kgotsa ka bontlhabongwe, sk. ka go abela mongongoregi madi jaaka phimolakeledi e e sa tseyeng letlhakore ya kgatelelo ya ditšhelete kgotsa tshenyego e e itemogetsweng.

Katlholo ya FAIS Ombud e na le seabe se se tshwanang le sa katlholo ya selegae ya kgotlatshekelo.

Dikatlholo tse di rebolwang ke Ofisi e di neela tshedimosetso ya botlhokwa ka ga mkgwa o Ofisi e e tshalosang ka one melawana ya Molao wa FAIS le Molao o o tsamaisanang le one wa Maitsholo Ka kakaretso a Batlamedi ba ba Letleletsweng ba Ditirelo tsa Ditšhelete le Baemedi.

Fa tlase fano ke lenaneo la dikatlholo tsotlhe tse di rebotsweng ka kgweditharo ya Ferikgong 2017 go fitlha ka Mopitlwe 2017, mme di teng mo webosaeteng ya rona mo go www.faisombud.co.za.

<i>Ngwaga</i>	<i>Kuno</i>	<i>Mongongoregi</i>	<i>Moikarabedi</i>	<i>Letlha le e rebotsweng ka lone</i>
2016/17	Dipeeletso	ABDOL FARO	GROENLAND INSURANCE BROKERS CC & PETRUS SWART	20170328
2016/17	Dipeeletso	CAROL CHARLOTTE VAN ZYL	JOHANNES CHRISTIAN MOSTERT	20170324
2016/17	Dipeeletso	HUIBRECHT JOHANNA FREDERICKA PFISTER	FREESURE PTY (LTD) and LOURENS OBERHOLZER	20170221
2016/17	Dipeeletso	MAGDALENA CV SWANEPOEL	HUIS VAN ORANJE FINANSIËLE DIENSTE BPK & BAREND PETRUS GELDENHUYS	20170131
2016/17	Dipeeletso	WAYNE BERNARD KLUG	TRADING TO GET RESULTS CC & PIERRE-LOUIS VAN DER WALT	20170130

OFFICE OF THE OMBUD FOR FINANCIAL SERVICES PROVIDERS

TEL 012 470 9080 / 012 762 5000

EMAIL info@faisombud.co.za

WEBSITE www.faisombud.co.za

Sussex Office Park, c/o Lynnwood Road and Sussex Avenue, Lynnwood, 0081

Anyone who has a complaint about the service delivery of this office must kindly email their complaint to hestie@faisombud.co.za